

ANTWOORD

VAN GEDEPUTEERDE STATEN

OP VRAGEN VAN

R. Klumpes (GroenLinks), B.K. Potjer (GroenLinks), A.L. Koning (PvdA),
B. Canton (PvdD) en W.M. Bakx (50PLUS)
(d.d. 23 augustus 2018)

Nummer
3436

Onderwerp
Voorkomen Oxidatie van Veengebieden door Verhogen Grondwaterpeil

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

In veengebieden wordt ten behoeve van de landbouw de waterstand vaak laag gehouden. Op de korte termijn heeft dat als voordeel dat zware landbouwmachines niet wegzakken, koeien droge voeten houden en de grasopbrengst hoger is. Het nadeel is, dat het onttrekken van water aan de grond deze doet inklinken, waarmee de bodem daalt. Om de grond dan nog te kunnen bewerken moet de waterstand steeds verder verlaagd worden en wordt de grond uiteindelijk niet meer geschikt voor landbouw. Bovendien oxideert het veen door de uitdroging, waardoor alleen al in Nederland 7 Megaton kooldioxide (CO₂) vrijkomt per jaar.

Er kan ook gekozen worden om het grondwaterpeil niet te verlagen en de vorm van landbouw hieraan aan te passen. Hierdoor stopt de bodemdaling, gaat voor de toekomst geen landbouwgrond verloren en komt in die gebieden geen CO₂ in de lucht vrij. Bovendien is het ook goed voor de natuur; bijvoorbeeld voor weidevogels, zoals de Grutto.

Oud-Minister Winsemius heeft samen met een aantal maatschappelijke organisaties het 'Aanvalsplan Veenweide' opgesteld (bron: Volkskrant van 31 juli 2018). Zij stellen, dat voor € 1 miljard per jaar het mogelijk is om jaarlijks 2 megaton CO₂ in de grond te houden op de helft van al het veengebied van Nederland. Deze € 1 miljard zou dan terecht moeten komen bij de veenboeren voor de aanpassing van hun landbouw. Het zou een veel goedkopere oplossing zijn dan bijvoorbeeld CO₂ opslag bij fabrieken en energiecentrales. Dit is inmiddels bevestigd na doorrekening door het onafhankelijke Centrum voor Landbouw en Milieu en het Planbureau voor de Leefomgeving.

Reactie GS

Voorafgaand aan de beantwoording van de vragen willen wij u een beeld schetsen van het belang van de aanpak van bodemdaling in veengebieden. De provinciale ambitie is om de kennis, bewustwording en samenwerking ten behoeve van de opgave bodemdaling te vergroten, om te komen tot een strategie en inzet van middelen en instrumenten. Afgelopen jaren is het bewustzijn rondom de bodemdalingsproblematiek gegroeid. Er bestaat niet één probleem, het is een gezamenlijk probleem. Dat betekent dat we samen met agrariërs, grondeigenaren, ondernemers, gemeenten, waterschappen, nationale overheid en andere betrokkenen moeten werken aan een oplossing voor een probleem dat ons allen raakt. We hebben elkaar hierin nodig. Herkennen en erkennen van de problematiek is de eerste stap. Daarbij gaat het om het begrijpen van de bodemdalingsprocessen en –effecten, de impact op het toekomstperspectief voor mensen en gebieden en het ontwikkelen van strategieën en handelingsperspectieven voor een passende adaptatie of transitie. Dé bodemdaling bestaat niet, evenals dat hét waterpeil of dé oplossing niet bestaan. De aanpak van de problematiek is maatwerk. Er moet aandacht voor de differentiatie van de bodemdalingseffecten in ruimte en tijd zijn, en ook voor de relatie met andere maatschappelijke opgaven zoals klimaat, circulaire economie en toekomstbestendig wonen. In het stedelijk gebied nemen gemeenten, in goede samenwerking met de waterschappen, het voortouw. In het landelijk gebied nemen wij als provincie, ook weer met de waterschappen, het voortouw. Daarbij leggen wij een relatie met ondermeer de transitie van de landbouw, de waterkwaliteit en de aanleg van natuur op bodemdalingsgevoelige gronden.

Bodemdaling is voor de provincie een belangrijk thema mede vanwege de aandacht voor klimaatadaptatie; het omgaan met extreme neerslag (en dus wateroverlast in gedaalde gebieden) en het omgaan met extreme droogte (en dus funderingsschade). De afgelopen tijd is de aandacht voor veenbodemdaling gegroeid. Dat heeft alles te maken met het internationale klimaatakkoord Parijs en onze eigen nationale klimaatafspraken. Het tegengaan van veenbodemdaling draagt bij aan de reductie van broeikasgasemissies.

Uit alles wat we hebben ingezet blijkt dat bodemdaling samenhangt met de wijze waarop Zuid-Holland is ingericht. Voor de toekomst van de veengebieden zijn grofweg drie strategieën te onderscheiden: 1) los laten en mee zakken, 2) remmen en 3) stoppen van de bodemdaling. Wat de juiste strategie is, is maatwerk en gebiedsafhankelijk. Samen met onze partners zijn we oplossingsrichtingen aan het verkennen en ontwikkelen in pilots, in gebiedsprocessen, door het betrekken van het bedrijfsleven, het helpen ontwikkelen van een nieuwe afzetmarkt voor gewassen die onder nattere omstandigheden gedijen en het verkennen en waar nodig aanpassen van regelgeving. Daar waar we bodemdaling niet kunnen of willen accepteren, zullen maatregelen moeten worden genomen of zal mogelijk zelfs een verandering van het grondgebruik noodzakelijk zijn. Daarbij kan gedacht worden aan de toepassing van natte teelten of functieverandering naar bijvoorbeeld waterberging, natuur, recreatie, zonneweiden, wonen of combinaties daarvan.

Een dergelijke transitie kost tijd. Technieken, zoals infiltratie van landbouwgronden (met onderwaterdrainage), willen wij op korte termijn inzetten om de bodemdaling te vertragen, de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en tijd te kopen om te blijven nadenken over en te werken aan de gevolgen van doorgaande bodemdaling en hoe die op de lange termijn is te stoppen of beheersen. De effecten van deze technieken op de benodigd hoeveelheid oppervlaktewater en op de bodemdaling worden gemonitord en waar nodig wordt de aanpak aangepast.

1. *Bent u bekend met dit 'Aanvalsplan'. En zo ja: hoe beoordeelt u dit?*

Antwoord

Ja. In de voorstellen voor het Klimaatakkoord van juli 2018, waar wij als partner aan mee doen, zijn doelen en de daarbij horende maatregelen opgenomen voor het beperken van CO₂ uit veenbodems. Het zogenaamde 'aanvalsplan' van Winsemius benadrukt de mogelijkheden om de uitstoot van CO₂ uit veenbodems door vernatting op een kosteneffectieve wijze te beperken.

Overigens is het goed om te beseffen dat dit aanvalsplan geënt is op de Friese context, waar de veenweiden een grotere drooglegging hebben, en daarmee ook grotere CO₂ uitstoot, dan in Zuid-Holland (delen van de veenweiden in Friesland hebben een drooglegging van 90 cm of meer, terwijl die in Zuid-Holland rond de 40 tot 60 cm ligt).

2. *Bent u het met de indieners eens, dat het beter en goedkoper is om mogelijke CO₂ vorming tegen te gaan dan gevormd CO₂ ergens op te gaan slaan of terug in de grond te stoppen?*

Zo nee: waarom niet?

Antwoord

De opgave is dusdanig groot dat alle maatregelen die de vorming van CO₂ beperken overwogen dienen te worden. Dat maakt ook dat alle partijen zich over deze transitie buigen in het kader van het klimaatakkoord.

Ten aanzien van ons beleid inzake CO₂ opslag onder de grond hebben wij in de Visie Ruimte en Mobiliteit het volgende opgenomen: "De provincie onderkent dat afvang, benutten en ondergrondse opslag van CO₂-overschotten van belang is voor het beperken van de CO₂-emissies en voor het versterken van de regionale economie. De provincie wil het bestaande hergebruiknet voor CO₂ voor de greenport Westland-Oostland koppelen met voorzieningen voor de afvang en opslag van CO₂, om de leveringszekerheid te verhogen. Het Rijk heeft er voor gekozen om voorlopig geen proefprojecten voor opslag onder land toe te staan, maar opteert voor projecten onder zee. Zolang de resultaten van de proefprojecten op zee en andere onderzoeken niet beschikbaar zijn, wijst de provincie opslag onder land in Zuid-Holland af."

De provincie benadert het CO₂ vraagstuk integraal. Vraagstukken rondom afvang, transport, hergebruik en opslag van CO₂ worden gezien op systeemniveau. Daartoe neemt de provincie deel aan het netwerk CO₂ smartgrid. De eindresultaten van het onderzoek dat de partners in het CO₂-smartgrid samen uitvoerden is u op 27 september jl. door gedeputeerde Weber toegezonden.

3. *Staat u open voor de ideeën van dit aanvalsplan en bent u bereid om hiertoe onderzoek te doen dan wel initiatieven te nemen om het ook in Zuid-Holland te implementeren?*

Zo ja: kunt al concrete plannen overleggen?

Zo nee: waarom niet?

Antwoord

In onze brief aan u van 15 mei 2018 betreffende de Uitvoering moties Bodemdaling (motie 749) en Zonneboeren (motie 782) hebben wij u geïnformeerd over de activiteiten die wij in het kader van bodemdaling hebben ingezet. Tevens wijzen wij u op de informatie die wij u d.d. 3 september 2018 hebben toegezonden over het aanvraag Regiodeal Bodemdaling Groene Hart. In samenwerking met een groot aantal partners in het Groene Hart hebben wij dit voorstel aan de Minister van LNV gedaan. Tevens hebben wij in de gebiedsovereenkomsten Veenweiden concrete afspraken gemaakt voor de aanleg van weidevogelgebieden gekoppeld aan een verhoogde grondwaterstand. In de Krimpenerwaard gaat het over een areaal van rond de 1100 ha met een drooglegging van 20 tot 35 cm. De ideeën in het aanvalsplan passen in de inzet die we nu plegen.

Toegespitst op Zuid-Holland luiden de vragen:

4. *Is bij u bekend hoeveel megaton CO2 er jaarlijks in Zuid-Holland door oxidatie van de veengebieden in Zuid-Holland wordt afgegeven aan de atmosfeer?*

Zo nee: bent u bereid dit te onderzoeken?

Antwoord

De (door Lof et.al. 2017) berekende cijfers voor Zuid-Holland zijn: ca 1 Mton CO2-eq per jaar. Op landelijk niveau gaat dat naar schatting tussen de 5 en 7 Mton CO2-eq per jaar. Dit zijn berekende waarden.

5. *De indieners verwachten, dat deze hoeveelheid CO2 een substantieel aandeel is in de hoeveelheid broeikasgassen die jaarlijks in de atmosfeer verdwijnt door activiteiten in Zuid-Holland. Kunt u dit bevestigen en aangeven, hoe groot dit aandeel is?*

Zo nee: bent u bereid dit te onderzoeken?

Antwoord

We kennen de (door het PBL, 2016) berekende cijfers op nationaal niveau: circa 3% van de broeikasgasemissies van Nederland is afkomstig uit veenoxidatie. Volgens de provinciale "meterstand" van de energieagenda, was de totale uitstoot van Zuid-Holland 48 Mton in 2016. Uitgaande van de 1 Mton uitstoot uit veen, draagt het veen in Zuid-Holland voor 2% bij aan de totale provinciale uitstoot.

6. *Bent u het met de indieners eens, dat er ten aanzien van de 'klimaatopdracht' van Parijs hier een wereld te winnen is?*
Zo nee: waarom niet?
Zo ja: kunt u aangeven of er al plannen/ initiatieven zijn in de Provincie Zuid-Holland om oxidatie van veengebieden tegen te gaan? Welke zijn dat dan?

Antwoord

Zie antwoord bij vraag 4,5 en vraag 7.

7. *Bent u het met de indieners eens, dat het verhogen van de waterstand in de Veengebieden een goede maatregel is om dergelijke oxidatie te voorkomen?*
Zo nee: waarom niet?

Antwoord

Het verhogen van de waterstand is een maatregel om oxidatie tegen te gaan. Keerzijde daarvan is dat er meer fosfaat uitspoelt uit veenbodems bij een hogere grondwaterstand. Daarnaast zal, om het grondwater te kunnen verhogen en hoog te houden, extra 'vreemd' water de polder moeten worden ingelaten, die de waterkwaliteit zal beïnvloeden. In agrarisch veenweidegebied zal die invloed mogelijk positief zijn, maar in veennatuurgebied is extra waakzaamheid nodig. Tevens heeft het verhogen van de grondwaterstand gevolgen voor de (agrarische) productiviteit van de bodem. Deze productiviteit bepaalt het inkomen van agrariërs. Een techniek als grondwaterinfiltratie met behulp van onderwaterdrainage lijkt daarbij een kansrijke maatregel om zowel de bodemdaling en de oxidatie te remmen én de agrarische productie te behouden. Deze techniek wordt momenteel voor de eerste keer grootschalig toegepast in de polder Lange Weide. De effectiviteit van deze techniek op de bodemdaling wordt nader onderzocht. Tevens wordt onderzocht welke invloed grootschalige toepassing van onderwaterdrainage heeft op de benodigde hoeveelheid oppervlaktewater. Dit in verband met de dimensionering van onze watersystemen en de gevolgen van langdurige droogte. Als meer nodig is en het waterpeil verder moet worden verhoogd om bodemdaling te stoppen, zal meer en andere inzet nodig zijn, mogelijk gericht op transitie naar een ander agrarisch grondgebruik of andere functies. Zowel voor het gecontroleerde uitrollen en monitoren van experimentele techniek van onderwaterdrainage, als voor de ontwikkeling van verdergaande innovaties, zijn middelen, instrumenten, gebiedsprocessen en tijd nodig. Met behulp van een goed gevulde instrumentkoffer kunnen passende maatregelen worden genomen, passend bij situatie en gebied. Daar werken wij, samen met andere partijen aan mee. Daarbij is het ook van belang om te weten dat dé waterstand niet bestaat, maar dat er veel verschillende peilen bestaan, zelfs binnen één polder. Ook is het van belang te weten dat de waterschappen peilbesluiten vaststellen die gaan over het oppervlaktewaterpeil. Het grondwaterpeil wordt daarmee indirect en slechts beperkt gestuurd.

8. *Bent u het met indieners eens, dat een dergelijke verhoging van de grondwaterstand ook een positieve invloed heeft op de biodiversiteit en met name op de weidevogelstand?*

Zo nee: waarom niet?

Antwoord

In principe kan verhoging van de waterstand een positieve invloed hebben op de kwaliteit van het weidevogelgrasland en daarmee op de weidevogelstand. Zie ook de beantwoording bij vraag 7.

9. *De Provincie neemt blijkens een stuk bij voorjaarsnota (PZH-2018-645897730) acties op het gebied van bodemdaling. Kunt u toelichten of dit aanvalsplan een welkome aanvulling en/of van invloed kan zijn op deze maatregelen?*

Zo ja: hoe dan?

Zo nee: Bent u bereid dit te onderzoeken.

Antwoord

Het aanvalsplan benadrukt het belang van bewuste en expliciete aandacht voor de effectiviteit van in te zetten middelen en afweging daarin. Wij zullen in overleg met andere partijen ten behoeve van het Klimaatakkoord komen tot een zorgvuldige strategie voor uitvoering en monitoring van maatregelen. Daarbij beperken we ons niet tot de uitrol van infiltratiedrains waarvan de effectiviteit nog nader moet worden onderzocht, maar kijken we tegelijkertijd naar een breder pakket andere en verdergaande maatregelen die nodig zullen zijn om de langere termijn doelstelling van 2050 te realiseren.

10. *Bent u in gesprek met de waterschappen om het grondwaterpeil te verhogen?*

Zo nee: bent u wel bereid dit te gaan doen?

Zo ja: welke concrete afspraken dan wel resultaten heeft dit opgeleverd?

Antwoord

We zijn in gesprek met de waterschappen over maatregelen om het grondwaterpeil te verhogen. We werken vanuit die gesprekken samen met de waterschappen en andere partners aan:

- Pilots om concrete maatregelen te testen (in het Veenweide Innovatie Centrum).
- Gebiedsprocessen (in knikpuntgebieden en veenpolders, de onlangs gestarte éérste aanleg van onderwaterdrainage op polderniveau in polder Lange Weide en de realisatie van natte natuurdoelen op bodemdalingsgevoelige gronden).
- Het perspectief Groene Hart waar bodemdaling een van de centrale thema's is,
- Regiodeal Bodemdaling Groene Hart (waarvoor we onlangs, in samenwerking met partners, een bod van 26 miljoen hebben gedaan aan LNV).
- Klimaatakkoord (waarvoor we met partners aan de sectortafel landbouw en landgebruik, werken aan een strategie en inzet van middelen om te komen tot een reductie van broeikasgasemissies uit veenweide met ca 1 Mton in 2030).
- Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling (waaruit dit jaar onder meer drie deelexpedities 'natte teelten', onderwaterdrainage' en 'lichte ophoogmaterialen' lopen).

